

Lecziun 4 – Modul A

Ils artitgels e nomens

		Capacitads linguisticas				
Rait didactica						
Livelts linguistics	Cuntegn dal text					
	Furma da la frasa					
	Furma dal pled					
	Segn e sun					
	Musica					
	Diever					

Accent da la lecziun

Vegg era tractà

Cuntegn

- Artitgel definit ed indefinit e furmas dal nomen

Finamira

- PDCs chattan a moda inductiva nomens ed agiuntan l'artitgel correct.
- PDCs san applitgar quai ch'els han emprendì en questa lecziun (nomen + artitgel), uschia ch'il gieu che vegg fatg al cumentzament en l'idiom po vegin fatg a la fin da la lecziun en rg.

Material existent

- 'Wer ist es?', MB Spiele
- Dicziunari online 'Pledari Grond', Lia Rumantscha

Gieu 1: 'Tgi èsi?'

Exercizi 1

'Tgi èsi?' - Nomens e lur artitgels

Guarda ils purtrets dal gieu 'Tgi èsi?'. Tge nomens cumparan sin queste purtrets? Als tschertga cun agid dal 'Pledari Grond' ed als scriva en il lieu previs. Agiunta silsuenter l'artitgel definit (il, la, l') ed indefinite (ina, in) correspondent e metta ils nomens e lur artitgels en il plural.

il nomen	l'artitgel definit	l'artitgel indefinit	l'artitgel + il nomen en il plural
chau	il	in	ils chaus
e _ _	l'		
u _ _ _ _ _			
b _ c _ _			
b _ _ _ _			
m _ _ _ _ _			
e _ _ _ _ s			
u _			
d _ _ _ _			
p _ l			
n _ _			
s _ _ _ t _ _ e _ _ _			
u _ _ g _ _ n			
_ _ av _ _			
ch _ _ _			
ATTENZIUN!			
vestgì			
prà			
eròx			

Grammatica 1

L'artitgel definit	singular		plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
avant consonants	il mat il scolar	la matta la scolara	ils mats ils scolars	las mattas las scolaras
avant vocals	l'ami l'actur	l'amia l'actura	ils amis ils acturs	las amias las acturas
avant h mit avant h pronunzià	l'hotelier il <u>harem</u>	l'hoteliera la <u>halla</u>	ils hoteliers ils <u>harems</u>	las hotelieras las <u>hallas</u>

L'artitgel indefinit	singular		plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
avant consonants	in mat in scolar	ina matta ina scolara	mats scolars	mattas scolaras
avant vocals	in ami in actur	in'amia in'actura	amis acturs	amias acturas
avant h mit avant h pronunzià	in hotelier in <u>harem</u>	in'hoteliera ina <u>halla</u>	hoteliers <u>harems</u>	hotelieras <u>hallas</u>

Grammatica 2

La furmaziun dal plural

il chau	>	ils chaus
l'egl	>	ils eglis
la bucca	>	las buccas
l'ureglia	>	las ureglias

Pleds sin -z, -x

il mustaz	>	ils mustazs
l'erox	>	ils eroxs

Pleds sin -s

il nas	>	ils nas
il cas	>	ils cas

Pleds sin -é

il té	>	ils tés
il café	>	ils cafés

Pleds sin -è, -à, -ì

il chapè	>	ils chapels
il prà	>	ils prads
il vestgi	>	ils vestgids

Irregular

l'um	>	ils umens
------	---	-----------

Exercizi 2

'Tgi èsi?' - Fa frasas**Scriva 15 frasas ch'ins po responder cun gea u na.**Exempels

1. È la persuna in um/ina dunna?
2. Ha l'um/la dunna egliers?
3. Ha l'um/la dunna si in chapè?

Exercizi 3 - L'artitgel ed il nomen

Sursilvan > RG

Metta ils sustants pleuds en rumantsch grischun!

il cass, ils cass
igl amitg, ils amitgs
il cunti, ils cuntials
igl iert, ils orts
la paliu, las palius
il cavagl, ils cavals
il liug, ils loghens
igl utschi, ils utschals
il vierm, ils viarms
igl iev, ils ovs
il taglier, ils tagliors
il risti, ils ristials
il rispli, ils rispials
il cavriel, ils cavreuls
igl unviern, ils unviarns
il tgiatan, ils cots
il fiep, ils fops
igl aviun, ils aviuns
il culier, ils culiards
igl um, ils umens
il migiel, ils migeuls
il tgiern, ils corns
il grep, ils greps, la greppa
igl ies, ils oss, l'ossa
il lenn, ils lenns, la lenna

Exercizi 3 - L'artitgel ed il nomen

Surmiran > RG

Metta ils sustants pleuds en rumantsch grischun!

igl scolar, igls scolars	
igl nas, igls nas	
igl pe, igls peis	
igl unfant, igls unfants	
igl erox, igls eroxs	
igl crap, igls craps	
en cass, cass	
la pare, las pareis	
la donna, las donnas, las dunnangs	
igl pour, igls pours	
igl plaz, igls plazs	
igl curs, igls curs	
en om, omens	
la matta, las mattas, las mattangs	
la mostga, las mostgas	
igl fegl, igls feglis	
en otel, otels	
en nerv, nervs	
en foss, foss	
ena pale, paleis	

Exercizi 3 - L'artitgel ed il nomen

Ladin > RG

Metta ils sustants pleds en rumantsch grischun!

il nas/nes, ils nas/nes	
ün curtè, curtels	
la savur, las savuors	
ün hom, homens	
la qualità/qualited, las qualitats/qualiteds	
l'inviern, ils invierns	
il gial/chöd, ils gials/chöds	
il vadè/vdè, ils vdels	
la palü/palüd, las palüds	
il chavagl, ils chavals	
il rastè, ils rastels	
ün cas, cas	
la dolur/dulur, las doluors/duluors	
ün utschè, utschels	
l'unità/united, las unitats/uniteds	
il magöl, ils magöls/magious	
il daint	
il schnuogl	

Exercizi 3 - L'artitgel ed il nomen

Sutsilvan > RG

Metta ils sustants pleuds en rumantsch grischun!

igl scular, igls sculars	
igl amitg, igls amitgs	
igl cunti, igls cunteals	
igl unfànt, igls unfànts	
igl um, igls umens	
igl tgavagl, igls tgavals	
la duna, las dunas, las dunàns	
igl tscharvi, igls tscharveals	
igl utschi, igls utscheals	
igl tgavriel, igls tgavriels	
igl magiel, igls magiols	
igl len, igls lens, la lena	
igl grep, igls greps, la grepa	
igl piertg, igls porcs	
igl rasti, igls rasteals	
igl liac, igls liacs	
igl cass, igls cass	
igl cani, igls caneals	
la mata, las matas, las matàns	
igl îl, igls îls	

Soluziun, Exercizi 1

'Tgi èsi?' - Nomens e lur artitgels

Guarda ils purtrets dal gieu 'Tgi èsi?'. Tge nomens cumparan sin questi purtrets? Als tschertga cun agid dal 'Pledari Grond' ed als scriva en il lieu previs. Agiunta silsuenter l'artitgel definit (il, la, l') ed indefinite (ina, in) correspondent e metta ils nomens e lur artitgels en il plural.

il nomen	l'artitgel definit	l'artitgel indefinit	l'artitgel + il nomen en il plural
chau	il	in	ils chaus
egl	l'	in	ils egls
ureglia	l'	in'	las ureglias
bucca	la	ina	las buccas
barba	la	ina	las barbas
mustaz	il	in	ils mustazs
egliers			ils egliers
um	l'	in	ils umens
dunna	la	ina	las dunnas
pel	la	ina	las pels
nas	il	in	ils nas
survantscheglia	la	ina	las survantscheglias
uremlin	l'	in	ils ureglins
chavel	il	in	ils chavels
chapè	il	in	ils chapels
ATTENZIUN!			
vestgì	il	in	ils vestgids
prà	il	in	ils prads
eròx	l'	in	ils eroxs

Soluziun, Exercizi 3 - L'artitgel ed il nomen

Sursilvan > RG

Metta ils sustants pleuds en rumantsch grischun!

il cass, ils cass	il cas, ils cas
igl amitg, ils amitgs	l'ami, ils amis
il cunti, ils cuntials	il cuntè, ils cunteis
igl iert, ils orts	l'iert, ils ierts
la paliu, las palius	la palì, las palids
il cavagl, ils cavals	il chaval, ils chavals
il liug, ils loghens	il lieu, ils lieus
igl utschi, ils utschals	l'utschè, ils utschels
il vierm, ils viarms	il verm, ils verms
igl iev, ils ovs	l'ov, ils ovs
il taglier, ils tagliers	il taglier, ils tagliers
il risti, ils ristials	il rastè, ils rastels
il rispli, ils rispials	il rispli, ils risplis
il cavriel, ils cavreuls	il chavriel, ils chavriels
igl unviern, ils unviarns	l'enviern, ils envierns
il tgiét, ils cots	il cot, ils cots
il fiep, ils fops	il fop, ils fops
igl aviun, ils aviuns	l'aviun, ils aviuns
il culier, ils culiers	il culier, ils culiers
igl um, ils umens	l'um, ils umens
il migiel, ils migeuls	il magiel, ils magiels
il tgiern, ils corns	il corn, ils corns
il grep, ils greps, la greppa	il grip, ils grips, la grippa
igl ies, ils oss, l'ossa	l'oss, ils oss, l'ossa
il lenn, ils lenns, la lenna	il lain, ils lains, la laina

Soluziun, Exercizi 3 - L'artitgel ed il nomen

Surmiran > RG

Metta ils sustants pleuds en rumantsch grischun!

igl scolar, igls scolars	il scolar, ils scolars
igl nas, igls nas	il nas, ils nas
igl pe, igls peis	il pe, ils pes
igl unfant, igls unfants	l'uffant, ils uffants
igl erox, igls eroxs	l'erox, ils eroxs
igl crap, igls craps	il crap, ils craps
en cass, cass	in cas, cas
la pare, las pareis	la paraid, las paraids
la donna, las donnas, las dunnangs	la dunna, las dunnas, las dunnauns
igl pour, igls pours	il pur, ils purs
igl plaz, igls plazs	il plaz, ils plazs
igl curs, igls curs	il curs, ils curs
en om, omens	in um, umens
la matta, las mattas, las mattangs	la matta, las mattas, las mattauns
la mostga, las mostgas	la mustga, las mustgas
igl fegl, igls feglis	il figl, ils figls
en otel, otels	in hotel, hotels
en nerv, nervs	in gnerv, gnervs
en foss, foss	in foss, foss
ena pale, paleis	ina palì, palids

Soluziun, Exercizi 3 - L'artitgel ed il nomen

Ladin > RG

Metta ils sustants pleds en rumantsch grischun!

il nas/nes, ils nas/nes	il nas, ils nas
ün curtè, curtels	in cuntè, cunteis
la savur, las savuors	la savur, las savurs
ün hom, homens	in um, umens
la qualità/qualited, las qualitats/qualiteds	la qualidad, las qualitads
l'inviern, ils invierns	l'enviern, ils envierns
il gial/chöd, ils gials/chöds	il cot, ils cots
il vadè/vdè, ils vdels	il vadè, ils vadels
la palü/palüd, las palüds	la palì, las palids
il chavagl, ils chavals	il chaval, ils chavals
il rastè, ils rastels	il rastè, ils rastels
ün cas, cas	in cas, cas
la dolur/dulur, las doluors/duluors	la dolur, las dolurs
ün utschè, utschels	in utschè, utschels
l'unità/united, las unitats/uniteds	l'unitad, las unitads
il magöl, ils magöls/magious	il magiel, ils magiels
il daint	il dent
il schnuogl	il schanugl

Soluziun, Exercizi 3 - L'artitgel ed il nomen

Sutsilvan > RG

Metta ils sustants pleuds en rumantsch grischun!

igl scular, igls sculars	il scolar, ils scolars
igl amitg, igls amitgs	l'ami, ils amis
igl cunti, igls cunteals	il cuntè, ils cunteals
igl unfànt, igls unfànts	l'uffant, ils uffants
igl um, igls umens	l'um, ils umens
igl tgavagl, igls tgavals	il chaval, ils chavals
la duna, las dunas, las dunàns	la dunna, las dunnas, las dunnauns
igl tscharvi, igls tscharveals	il tscharvè, ils tscharvels
igl utschi, igls utscheals	l'utschè, ils utschels
igl tgavriel, igls tgavriels	il chavriel, ils chavriels
igl magiel, igls magiols	il magiel, ils magiels
igl len, igls lens, la lena	il lain, ils lains, la laina
igl grep, igls greps, la grepa	il grip, ils grips, la grippa
igl piertg, igls porcs	il portg, ils portgs
igl rasti, igls rasteals	il rastè, ils rastels
igl liac, igls liacs	il lieu, ils lieus
igl cass, igls cass	il cas, ils cas
igl cani, igls caneals	il chanè, ils channels
la mata, las matas, las matàns	la matta, las mattas, las mattauns
igl ïl, igls ïls	l'egl, ils eglis